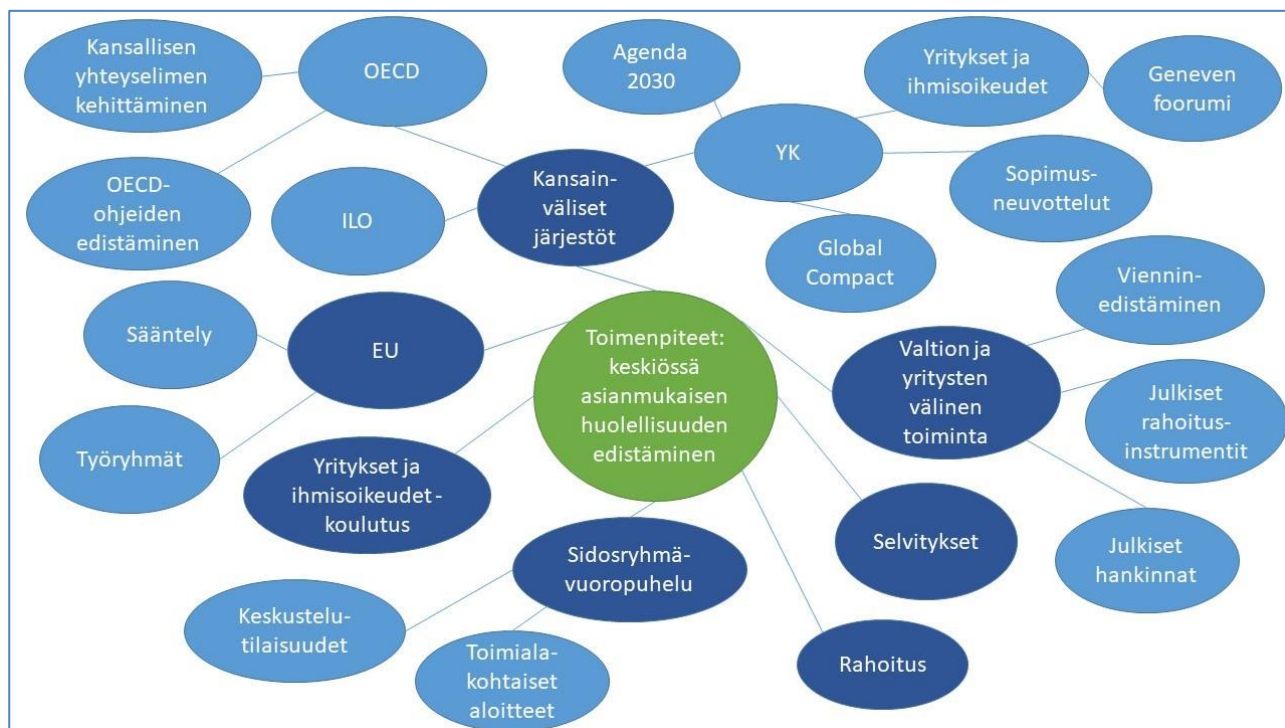

23.4.2020/TEM & UM

Raportti vuonna 2018 julkaistun työsuunnitelman toteutuksesta ja muista toimenpiteistä

Tässä asiakirjassa raportoidaan, miten TEM ja UM ovat toteuttaneet tekemäänsä vastuullisen liiketoiminnan työsuunnitelmaa vuosina 2018–2019. TEM ja UM esittelivät toimenpidesuunnitelman yhteiskunta- ja yritys vastuun neuvottelukunnan kokouksessa 24.5.2018. Vastuulliseen liiketoimintaan liittyvän työn osa-alueet on kuvattu tiivistetysti kuvassa 1. Kuvan jälkeen käydään läpi tarkemmin toimenpiteet. Raportti ei ole kaiken kattava vaan siihen on valikoitu esimerkkejä toteutetuista toimista.

Kuvio 1. Vastuullisen liiketoiminnan työn osa-alueet.

1. Selvitykset

Osana Marinin hallitusohjelman toteutusta valtioneuvosto toteuttaa erilaisia vastuulliseen liiketoimintaan liittyviä selvityksiä. Selvitysten valmistelu, eli hankintojen suunnittelu ja kilpailutus, toteutettiin syksyllä 2019.

- TEM teettää [oikeudellisen selvityksen yritys vastuulaista](#). Oikeudellinen selvitys tarkastelee yrityksille lainsäädännössä asetettavaa huolellisuusvelvoitetta, joka koskee ihmisoikeuksia ja ympäristöä. Selvityksen painopiste on siinä, miten huolellisuusvelvoitteeseen pohjautuva yritys vastuulaki olisi mahdollista toteuttaa kansallisesti. Oikeudellisen selvityksen toteuttajaksi on valittu avoimessa kilpailutuksessa Ernst & Young. Selvityshankkeen ohjausryhmässä ovat mukana oikeusministeriö, ulkoministeriö, ympäristöministeriö ja valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosasto. Yhteiskunta- ja yritys vastuun neuvottelukunta toimii selvityksen neuvoo-antavana elimenä. Selvityksen aikana järjestettiin sidosryhmäkuuleminen 19.5.2020. Selvitys julkaistaan 30.6.2020. Selvityksen valmistumisen jälkeen TEM järjestää lausuntokierroksen.
- Valtioneuvosto teettää [selvityksen](#) yritysten ihmisoikeusvaikutuksista ja niiden hallitsemisesta valtioneuvoston yhteisenä selvityshankkeena. Selvityksen toteuttavat valtioneuvoston kilpailutuksen pohjalta Hanken Svenska handelshögskolan, FIANT Consulting Oy, Ihmisoi-keuskeskus ja 3bility Consulting. Selvityksessä käytetään Corporate Human Rights

Benchmarkin metodologiaa, johon valtioneuvostolla on käyttöoikeus. Selvityshankkeen ohjausryhmässä ovat mukana työ- ja elinkeinoministeriö, ulkoministeriö ja valtioneuvoston kanslia. Selvitys toteutetaan vuoden 2020 aikana.

2. Työ kansainvälisissä järjestöissä ja EU:ssa

EU

Vastuullisuuteen liittyvät teemat ovat esillä Euroopan unionin (EU) eri instituutioiden ja niiden alaisien työryhmien ja komiteoiden työssä (komissio, neuvosto ja parlamentti) eri politiikkalohkoilla: kauppapolitiikka, ihmisoikeuspolitiikka ja yritysten yhteiskuntavastuu. Esimerkkinä voidaan mainita erilaiset lainsäädäntöhankkeet kuten esimerkiksi konfliktimineraalien maahantuonti ja muun kuin taloudellisen tiedon raportointi. Komission teknisen tason asiantuntijatyöryhmä tukee vapaakauppasopimuksien kestävä kehityksen (TSD)-määräysten toimeenpanoa. Yritykset ja ihmisoikeudet -teema on esillä neuvoston ihmisoikeustyöryhmässä COHOMissa.

Toimenpiteet:

- Ministeriöt osallistuivat aktiivisesti EU:n eri työryhmä- ja asiantuntijakokouksiin, joista keskeisiä ovat muun muassa neuvoston ihmisoikeustyöryhmä (COHOM), kauppa- ja kehitysasiantuntijat sekä yleisen tullietuusjärjestelmän (GSP) kokoukset.
- Suomi osallistui Euroopan parlamentin Vastuullisen yritystoiminnan työryhmän järjestämään seminaariin ”Responsible Business Conduct, Gearing Up EU Action”-tilaisuuteen EU:n toimista 19.3.2019, ja piti esitelmän Suomen toimista Belgian yritys vastuun saralla samana päivänä järjestämän keskustelutilaisuuden yhteydessä.
- Suomi järjesti yhdessä Belgian kanssa 23.5.2019 Brysselissä yritykset ja ihmisoikeudet -tilaisuuden. Tilaisuuden tarkoituksena oli jakaa kokemuksia YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevien ohjaavien periaatteiden toimeenpanosta Euroopassa ja siihen osallistui valtioiden, kansainvälisten järjestöjen ja kansalaisjärjestöjen edustajia. Tilaisuus oli myös Euroopan komission tukema.
- Suomen EU-puheenjohtajakaudella vastuullisuutta ja erityisesti yritykset ja ihmisoikeudet -teemaa tuotiin esiin soveltuvissa asiantuntijakokouksissa. 24.–25.10.2019 Helsingissä järjestetyssä ihmisoikeustyöryhmä COHOMin epävirallisessa kokouksessa yritykset ja ihmisoikeudet oli kokouksen pääteema.
- TEM ja UM järjestivät Suomen EU-puheenjohtajakaudella yritykset ja ihmisoikeudet -konferenssin ”Business and Human Rights – Towards a Common Agenda for Action” 2.12.2019 Brysselissä. Konferenssin avasi työministeri Timo Harakka ja sen pääpuhujana toimi professori John Ruggie. Konferenssiin osallistui yli 200 henkilöä edustaen elinkeinoelämää, kansalaisyhteiskuntaa, hallituksia, kansainvälisiä järjestöjä sekä EU:n instituutioita. Suomi julkaisi konferenssin päätösasiakirjana [Agenda for Action -asiakirjan](#) ehdotuksena EU:n toimintasuunnitelmaksi. Lisäksi Suomi julkaisi sidosryhmien näkemyksiä kokoava [Perspectives Paper -asiakirjan](#).
- TEM ja UM järjestivät jäsenmaiden ja komission välisen epävirallisen keskustelutilaisuuden yrityksistä ja ihmisoikeuksista 3.12.2019 Brysselissä yhdessä Saksan kanssa. Tilaisuuteen osallistuivat Belgia, Kroatia, Ranska, Tšekki, Hollanti, Itävalta, Ruotsi, Espanja, Tanska, Liettua, Sveitsi, Norja, Puola, Portugali, Irlanti, Italia ja komission pääosastoista DG JUST, DG TRADE, DG DEVCO ja DG EMPL sekä EU:n ulkosuhdehallinto. Tilaisuuden tavoitteena oli jakaa ajankohtaista tietoa ja rakentaa yritykset ja ihmisoikeudet -yhteyksiä.
- Suomi pyrki myös aktiivisesti strategiseen yhteistyöhön tulevien EU-puheenjohtajamaiden Kroatian ja Saksan kanssa yritykset ja ihmisoikeudet-teeman saralla, mm. järjestämällä kahdenvälisiä tapaamisia Kroatian ja Saksan kanssa. Keskustelua käytiin erityisen tiiviisti

Saksan kanssa synergioiden vahvistamisesta ja sillanrakentamisesta Suomen ja Saksan EU-puheenjohtajakausien välillä.

OECD

Suomi on sitoutunut edistämään OECD:n toimintaohjeita monikansallisille yrityksille ja ylläpitämään OECD:n yhteyselintä, joka soveltaa OECD-ohjeita yksittäistapauksiin. Tällöin OECD odottaa yhteyselinten toimivan tavalla, joka on puolueeton, ennakoitava, oikeudenmukainen ja yhdenmukainen toimintaohjeissa esitettyjen periaatteiden ja normien kanssa. OECD myös odottaa kansallisten yhteyselinten tekevän OECD-ohjeita tunnetuksi eri tavoin. Tähän mennessä tätä edistämistä on tehty enimmäkseen TEM:n toimesta, esimerkiksi kertomalla OECD-ohjeista eri tilaisuuksissa, hyödyntämällä OECD-ohjeita pyöreän pöydän keskusteluissa sekä julkaisemalla esite OECD-ohjeista ja kansallisen yhteyselimen toiminnasta. Lisäksi TEM on järjestänyt säännöllisesti seminaariin OECD-ohjeista.

OECD on julkaissut useita eri toimialoille suunnattuja [asianmukaisen huolellisuuden ohjeita](#). Kesällä 2018 OECD julkaisi [yleisen asianmukaisen huolellisuuden ohjeen](#) (General Due Diligence Guidance).

Suomessa kansallisen yhteyselimen kehittämisen osalta neuvottelukuntaa koskevaa [asetusta](#) muutettiin vuonna 2016 niin, että nykyisin neuvottelukunta asettaa keskuudestaan pienemmän jaoston käsittelemään valituksia. Suosituksena on, että neuvottelukunta nimeää jaoston jäsenet käsiteltävän valituksen aihepiiriin mukaan niin, että jaostossa on tarvittava osaaminen valituksen käsittelyyn. Jaoston puheenjohtajana toimii neuvottelukunnan puheenjohtaja. Lisäksi valituksia varten on tarjolla [verkkolomake](#) sekä valituksia koskeva menettelytapaohje (ks. lisätietoja alla).

Toimenpiteet:

- Suunnitelmana oli lisätä OECD-ohjeiden tunnetuksi tekemistä niin, että TEM järjestää yhdessä yhteiskunta- ja yritysvastuuneuvottelukunnan kanssa vuosittain, kiertävällä vuorolla tilaisuuden OECD-ohjeista, jonka teema räätälöidään kulloinkin vuorossa olevan jäsenen verkoston tarpeiden mukaan. TEM (Piirto) esitteli OECD-ohjeita ja sen valitusmekanismia omistajaohjauksen vastuullisuusseminaarissa 14.11.2018. Seminaariin osallistui noin 50 valtio-omisteisten yritysten edustajaa.
- TEM julkaisi OECD:n yleisen [asianmukaisen huolellisuuden ohjeen](#) suomeksi. Lisäksi TEM ja UM järjestivät yhdessä 12.3.2019 Scandic Parkissa julkaisutilaisuuden, jossa käytiin läpi ohjeen sisältöä ja tarkoitusta. Seminaariin osallistui 160 henkilöä yrityksistä, kansalaisjärjestöistä, työmarkkinajärjestöistä ja julkiselta sektorilta. Seminaarin jälkeen ministeriöt järjestivät yrityksille suunnatun yritykset ja ihmisoikeudet -työpajan, jonka Shift veti. Työpajaan osallistui 50 henkilöä (ks. alla kappale 4).
- TEM (Piirto) ja UM (Wilska) vetivät myös FIBS ry:n jäsenille suunnatun webinaarin OECD:n asianmukaisen huolellisuuden ohjeista 4.6.2019. Webinaariin oli ilmoittautunut 70 osallistujaa.
- Yhteiskunta- ja yritysvastuun neuvottelukunnassa keskusteltiin tarvittavasta lisäohjeistuksesta. Neuvottelukunta totesi, ettei se pidä tarpeellisena erillistä kansallisen yhteyselimen toimintaohjeita ("Terms of Reference") neuvottelukunnan jäsenille. Erillisen ohjeen sijaan neuvottelukunta päivitti olemassa olevia kansallisen yhteyselimen menettelytapaohjeita OECD-valitusten osalta. Päivitetyt [menettelytapaohjeet](#) julkaistiin 29.8.2019. Lisäksi TEM toimitti neuvottelukunnan jäsenille muistion henkilökohtaisesta virkavastuusta OECD-valitusten käsittelyn yhteydessä.
- TEM (Piirto) osallistui aktiivisesti OECD:n vastuullisen liiketoiminnan työryhmän ja kansallisten yhteyselinten verkoston kokouksiin Pariisissa.

- TEM osallistui kansallisten yhteyselinten Pohjoismaiden ja Baltian verkoston tapaamisiin Vilnassa syyskuussa 2018 (Teräväinen) ja toukokuussa 2019 Oslossa (Piirto). Verkoston tapaamisten tarkoituksena on jakaa hyviä kokemuksia ja käytäntöjä verkoston kesken. Verkosto aloitti toimintansa vuonna 2018.
- TEM (Piirto) toimittaa vuosittain raportin OECD:lle Suomen kansallisen yhteyselimen toiminnasta. [Vuosiraportti](#) sisältää esimerkiksi kuvaukset yhteyselimessä tapahtuneista muutoksista ja tilaisuuksista, joissa yhteyselimen edustajat ovat kertoneet OECD-ohjeista.

YK

Suomi on lähes neljä vuotta toimeenpannut YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevia ohjaavia periaatteita, kansallisessa toimeenpanosuunnitelmassa asetettujen suuntaviivojen mukaisesti. [YK:n ihmisoikeusneuvoston alainen yrityksiä ja ihmisoikeuksia käsittelevä työryhmä](#) (Working Group on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises) edistää periaatteiden toimeenpanoa.

YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimisto (Office of the High Commissioner for Human Rights, OHCHR) järjestää vuosittain Genevessä laajan [yritykset ja ihmisoikeudet -foorumin](#), johon Suomi on osallistunut aktiivisesti. Vuosina 2018–2019 foorumiin osallistui edustava joukko suomalaisyrityksiä FIBS ry:n delegaatiossa.

YK:n ihmisoikeusneuvoston alaisessa hallitustenvälisessä työryhmässä neuvotellaan ihmisoikeuksia monikansallisten yhtiöiden ja muiden yritysten toiminnassa koskevasta kansainvälisestä oikeudellisesti sitovasta asiakirjasta. EU-kannanmuodostus näihin neuvotteluihin liittyen tehdään neuvoston ihmisoikeustyöryhmässä COHOMissa.

Toimenpiteet:

- Suomalaisyrietykset (S-ryhmä, Outotec, UPM ja Neste) esittelivät omaa toimintaansa ihmisoikeuksiin liittyvän asianmukaisen huolellisuuden osalta vuoden 2018 YK-foorumissa.
- UM (Bruun) esiintyi vuoden 2018 YK-foorumin paneeleissa *”Trends and challenges in promoting business respect for human rights in “Western Europe and Others” ja “Leading by example? Using government trade promotion and development finance as levers for human rights due diligence”*.
- Suomi järjesti vuosina 2018 ja 2019 YK-foorumin yhteydessä vastaanoton sidosryhmille. Näiden yhteydessä puheenvuoroja esittivät suomalaisyritykset, ihmisoikeuspuolustajat, tutkijat ja YK:n työryhmän edustajat.
- Suomi osallistui puhujana useaan osuuteen vuoden 2019 YK-foorumissa. Valtiosihteeri Sumuvuori edusti Suomea foorumin korkean tason avausosuuksissa *”Stepping up government leadership: from commitments to action” ja “Beyond voluntary: mandatory measures for meeting the State duty to protect”*. UM (Wilska) osallistui puhujana paneeliin *”Strengthening regional “races to the top” on business and human rights – the role of regional organizations”* ja edusti Suomea simuloidussa kansallisten toimeenpano-ohjelmien vertaisarvioinnissa *”Claiming accountability through peer review of national action plans: a simulation”*. Arvioinnissa Suomi sai kansalaisyhteiskunnalta kehuja poikkeuksellisesta poikkihallinnollisesta yhteistyöstä valtioneuvostossa, erityisesti työ- ja elinkeinoministeriön ja ulkoministeriön välillä. Kansalaisyhteiskunta toivoi, että vastaavaa nähtäisiin myös muissa maissa. UM (Wilska) osallistui myös puhujana Tanskan ulkoministeriön ja Tanskan YK:n pysyvän edustuston, DanChurchAidin, Business & Human Rights Resource Centren, Danish Institute for Human Rightsin ja Nordic Business Network for Human Rightsin järjestämään aamutilaisuuteen *”Roundtable breakfast discussion on Promotion Effective Human Rights Due Diligence by Business - Nordic Perspectives on the “Smart Mix”*.

- Kansainvälisen oikeudellisesti sitovan asiakirjan neuvottelujen osalta koordinoitiin Suomen kannat sekä seurattiin ja vaikutettiin neuvotteluihin Genevessä osallistumalla EU:n yhteiseen kannanmuodostukseen. UM osallistui hallitustenvälisen työryhmän neljänteen istuntoon lokakuussa 2018 (OIK-40/Valjento) ja viidenteen istuntoon lokakuussa 2019 (POL-40/Bruun). Lokakuun 2019 istunnon yhteydessä Bruun osallistui yhteensä 15 kansalaisjärjestön järjestämään paneelikeskusteluun: ”*Quo Vadis EU? How the UN Treaty process can build on European developments in the area of business and human rights*”, jossa fokuksena oli jäsenmaiden kansallinen keskustelu ja EU:n tason toimet. Myös Suomen toimet osana EU-puheenjohtajakautta herättivät kiinnostusta.
- Suomi on nostanut neuvoston ihmisoikeustyöryhmä COHOM:issa esiin tarpeen EU-tasolla tuottaa oikeudellista analyysiä sopimusluonnoksesta EU:n ja sen jäsenvaltioiden kannanmuodostuksen tueksi. UM:n ihmisoikeustuomioistuin- ja -sopimusasioiden yksikkö (OIK-40) on syksyllä 2019 järjestänyt kansallisen lausuntokierroksen sopimusluonnoksesta. Suomi (UM/TUO) päätti tukea YK:n Global Compact -yrittäjävastuuohjelmaa 100 000 eurolla vuosina 2019–2020. UM vaikutti ohjelman työhön Global Compactin hallitusryhmän työskentelyn kautta.

ILO

YK:ssa, OECD:ssä ja ILO:ssa käsitellään hyvin samankaltaisia työn perusoikeuksiin liittyviä kysymyksiä. ILO on keskeisin normatiivinen järjestö työelämän oikeuksien osalta. Eri vastuullisuusohjeet ja -aloitteet sekä vapaakauppasopimusten määräykset ja EU:n yleinen tullietuusjärjestelmä (GSP) tukeutuvat työelämän oikeuksissa vahvasti ILO:on.

Toimenpiteet:

- Toimintasuunnitelmassa oli tavoitteena selvittää, miten saataisiin rakennettua siltaa YK-, OECD- sekä ILO-töiden välille. TEM (Piirto) ja UM (TUO/Wilska) osallistuivat syyskuussa 2019 EU:n ja ILO:n järjestämään koulutukseen ILO:n koulutuskeskuksessa Torinossa. Koulutuksessa käytiin läpi muun muassa ILO:n normatiivista järjestelmää sekä vastuullisen liiketoiminnan kannalta olennaisia ILO-sopimuksia.
- Suomen EU-puheenjohtajuuskauden yritykset ja ihmisoikeudet -konferenssin yhteydessä julkaisemassa Agenda for Action -asiakirjassa on useita viittauksia ILO:on.
- TEM (Piirto) ja UM (Wilska) osallistuivat ILO:n ihmisarvoinen työ ja tuotantoketjut -työkokoukseen Genevessä helmikuussa 2020.

3. Yritykset ja ihmisoikeudet -sidosryhmävuoropuhelu

Ministeriöiden yritykset ja ihmisoikeustyön yksi painopistealue vuosina on sidosryhmävuoropuhelun rakentaminen ja vahvistaminen, sekä kansallisesti että kansainvälisesti.

Toimenpiteet:

- TEM ja UM järjestivät konfliktimineraaliseminaarin 5.11.2018 Helsingissä. Sara Ohls ulkoministeriöstä kertoi seminaarissa EU:n konfliktimineraalisäätelystä ja Terho Liikamaa Tukevista kertoi tulevasta kansallisesta säätelystä sekä sen valvonnasta. Lisäksi Julian Lageard kertoi eurooppalaisesta vastuullisen mineraalihankinnan aloitteesta. Seminaariin osallistui 50 henkilöä. Seminaarin esitysaineisto on saatavilla [verkossa](#).
- TEM (Piirto) osallistui paneelikeskusteluun hollantilaisten ja Euroopan talous- ja sosiaalikoitean 30.10.2018 järjestämään seminaariin yritykset ja ihmisoikeudet -sidosryhmävuoropuhelusta. Tavoitteena oli vaikuttaa kansainväliseen keskusteluun tuomalla esiin Suomen kokemuksia asianmukaisen huolellisuuden sidosryhmäkeskusteluista.

- TEM (Piirto) ja UM (Wilska) vetivät round table -keskustelun vastuullisesta liiketoiminnasta ja riskien hallinnasta Team Finland päivässä 22.8.2019.

4. Yritykset ja ihmisoikeudet -koulutus

Valtio on tarjonnut noin 40 suomalaisyritykselle 2–4 päivän yritykset ja ihmisoikeudet -koulutuspaketin, osana valtion velvollisuutta edistää ihmisoikeuksien toteutumista. Koulutuksen on toteuttanut FIBS ry ulkoministeriön viestintä ja globaalikasvatus -rahoituksella. Myös muut järjestöt ovat tarjonneet koulutusta oman toimintansa puitteissa.

Toimenpiteet:

- TEM toteuttaa yrityksille suunnatun yritykset ja ihmisoikeudet -koulutuksen hankintana. Hankittavan koulutuksen tarkoituksena on tarjota yrityksille kattava tietopaketti YK:n periaatteista ja niiden viemisestä käytäntöön. Koulutuksessa tullaan myös hyödyntämään OECD:n toimialakohtaisia ohjeita. Syksyllä 2019 toteutetun kilpailutuksen kautta koulutuksen toteuttajaksi valittiin KPMG Oy Ab, joka toteuttaa koulutuksen vuoden 2020 aikana.
- Osana julkisille rahoitusinstrumenteille suunnattua osaamisenvahvistamista ja koulutusta (ks. seuraava kappale) UM ja TEM järjestivät yrityksille, virkamiehille ja kansalaisjärjestöille lyhyitä koulutustilaisuuksia yrityksistä ja ihmisoikeuksista. Vuosien 2018–2019 aikana järjestettiin lukuisia koulutustilaisuuksia. Shiftin vetämään yritystyöpajaan 12.3.2019 osallistui 50 henkilöä, lisäksi virkamiehille suunnattuun työpajaan n. 40 henkilöä. Hankkeen puitteissa on identifioitu laajempi tarve kouluttaa yrityksiä ja valtiota usein tukevia konsulttitoimijoita liikelämän ja ihmisoikeuksien saralla. Konsulteille järjestettiin erillinen koulutus 13.3.2020. Kaikissa koulutuksissa painotettiin YK:n ohjaavien periaatteiden käytännön soveltamista harjoitusten kautta. Joissakin tilanteissa yksilöille (sekä yrityksille että konsulteille) on annettu räätälöityä tukea koulutuksen jatkotoimenpiteenä.

5. Valtion ja yritysten välinen toiminta

YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat ohjaavat periaatteet kehottavat valtioita tarkastelemaan niiden ja yritysten välistä toimintaa erityisesti ihmisoikeusnäkökulmasta. Tältä osalta huomiota tulisi erityisesti kiinnittää julkisiin rahoitusinstrumentteihin, vienninedistämiseen ja julkisiin hankintoihin.

UM rahoittaa julkisille rahoitusinstrumenteille suunnattua hanketta, jonka toimittajaksi valittiin kilpailutuksessa Shift. Vuonna 2018 todettiin, että hanketta on syytä laajentaa vaikuttavuuden tehostamiseksi. Hanketta jatkettiin ja laajennettiin vuosille 2019–2021 (rahoitusta kasvatettiin yli 500 000 euroon).

Hankkeen keskeisimpänä tavoitteena on instrumenttien ihmisoikeusosaamisen vahvistaminen ja sitä kautta haitallisten ihmisoikeusvaikutusten havaitsemiseen liittyvien prosessien paraneminen. Hanke sisältää julkisille rahoitusinstrumenteille (Finnfund, Finnpartnership, Finnvera, BEAM, Public Sector Investment Facility, PIF - Investointituki kehitysmaille) ilmaista konsultointia, jonka avulla instrumentit voivat arvioida ja kehittää omaa toimintaansa. Hankkeeseen sisältyy myös tiiviiden koulutustilaisuuksien järjestämistä sidosryhmille.

Vienninedistämiseen liittyen Suomi on sitoutunut edistämään OECD:n toimintaohjeita. Tähän sitoutumiseen liittyen Suomi myös odottaa, että suomalaiset yritykset toimivat OECD:n ohjeiden mukaisesti. Vienninedistäminen on myös osa YK:n periaatteissa mainittua valtion ja yritysten välistä toimintaa, jossa tulisi tuoda esiin valtion odotukset yritysten toiminnasta.

Toimenpiteet:

- Huomioitiin vastuulliseen liiketoimintaan liittyvät kysymykset osassa vienninedistämismatkoja muun muassa laatimalla taustoitus matkoille (muistiot ja osallistujien briiffaus). Uusimmat maakohtaiset yhteiskuntavastuumuistiot ovat saatavilla Team Finlandin [Market Opportunities -sivustolla](#).

- Vuoden 2019 aikana selvitettiin ihmisoikeuksiin ja vastuullisuuteen liittyvien periaatteiden tai ohjeistuksien valmistelua laajemmin Business Finland- ja joiltakin osin Education Finland -toimintaa tukemaan osana ns. Shift-hanketta. Näitä lähdetään toteuttamaan vuonna 2020, jolloin hankkeen piiriin sisällytetään myös TESI ja Kirkon ulkomaanavun Finn Church Aid Investments jo mukana olevien tahojen lisäksi.
- Osana Shift-hanketta vuonna 2019 on selvitetty mahdollisuutta kehittää verkkokoulutus edustustoille ja TEAM Finland tahoille, asian edistämiseksi on allokoitu varoja vuodelle 2020.
- Shift-hankkeen osalta on julkaistu väliraportti [“Aligning Finland’s State Financing for Private Sector Activity Abroad with the UN Guiding Principles on Business and Human Rights”](#) syksyllä 2019. Väliraportissa kuvataan hankkeen sisältö, rahoitusinstrumenttien kehityskohdeet, saavutetut tavoitteet ja jäljellä olevat haasteet sekä alustavat ajatukset jatkotyölle.

6. Kestävän kehityksen tavoitteet

YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat periaatteet pohjautuvat kaikkien valtioiden velvollisuudelle suojella ihmisoikeuksia ja yritysten vastuulle kunnioittaa ihmisoikeuksia. Ohjeiden tarkoitus on ehkäistä, lieventää ja korjata yritystoiminnan haitallisia vaikutuksia. Kestävän kehityksen agenda (Sustainable Development Goals) kannustaa yrityksiä positiivisiin vaikutuksiin ja kehityshaasteiden ratkaisemisiin yhdessä siltä osin, kun yrityksillä on siihen mahdollisuus. Nämä kaksi lähestymistapaa liittyvät toisiinsa läheisesti, mutta näiden eri agendojen yhdistämisen konkreettisista tavoista ei vaikuta olevan vielä runsaasti käytännön kokemusta tai parhaita käytäntöjä.

Toimenpiteet:

- Aihetta käsiteltiin TEM:n ja UM:n järjestämässä seminaarissa 12.3.2019.

7. Rahoitus

Vastuulliseen liiketoimintaan liittyvän rahoituksen osalta selvitetään mahdollisuudet ja tarkoituksenmukaisuus rahoittaa kansainvälisten hallitusten välisten järjestöjen yritys vastuutyölle ja/tai EU:n vapaakauppasopimusten TSD-kappaleiden toimeenpanon tukemiseksi kehitysmaissa (yleisraha/kohdennettu rahoitus, Global Compact -aloite, OECD, ILO). UM vastaa rahoituksesta yritys vastuuteemassa toimiville kotimaisille kansalaisjärjestöille. Vuosien 2018–19 aikana yritykset ja ihmisoikeudet -tematiikka on tullut vahvemmin esiin UM:n tukemien suomalaisten kansalaisjärjestöjen toiminnassa. Esimerkiksi Kansalaisjärjestöjen ihmisoikeussäätiö KIOS tukee ihmisoikeuspuolustajien ja laajemman kansalaisyhteiskunnan vahvistamista sekä heidän turvallisuuden ja osallistumisen takaamista kaivannaisteollisuuden ja muiden liike-elämän sektoreiden yrityshankkeissa etenkin Ugandassa, osana säätiön Itä-Afrikan aluelinjausta, ja osana Suomessa toteutuvaa vaikuttamistyötä.

Toimialakohtaisia tai esimerkiksi toimitusketjun läpinäkyvyyteen liittyviä hankkeita, joissa on mukana yrityksiä ja järjestöjä, rahoitetaan Finnpartnershipin kautta. Tähän rahoitukseen liittyen on toteutettu esimerkiksi Pauligin ja Reilun kaupan yhteishanke.

Toimenpiteet:

- UM:n hallinnoimassa viestintä- ja globaalikasvatustuessa suomalaisille kansalaisjärjestöille on vuoden 2018 hakukierroksesta lähtien oma kategoriansa yritys vastuuhankkeille, jonka alla vuosina 2019–2020 tuetaan Eettisen kaupan puolesta ry:n, Finnwatchin ja Helsingin Diakonissalaitoksen säätiön hankkeita. Hankkeet pyrkivät edistämään suomalaisten yritysten vastuullista ja ihmisoikeuksia kunnioittavaa toimintaa kehitysmaissa, läpi tuotantoketjujen.
- Vuoden 2019 haussa tuettiin mm. ihmisoikeuspuolustajatyötä tekeviä järjestöjä, jotka tukevat yritystoimintaan liittyvien ihmisoikeusloukkauksien ehkäisyä tai selvittämistä Afrikassa ja globaalisti. Pohditaan mahdollisuuksia ja tarkoituksenmukaisuutta lisätä tukea kansainvälisille kansalaisyhteiskunnan toimijoille yritys vastuu/yritykset ja ihmisoikeudet -teemaan liittyen tulevissa hauissa.

8. Vastuullisuusraportointi

PwC teki vuosina 2018 ja 2019 [selvityksen](#), miten suomalaisyritykset ovat toteuttaneet raportoinnissaan muun kuin taloudellisen tiedon raportointia koskevan sääntelyä. TEM seuraa yritysten vastuullisuusraportoinnin kehittymistä. Komissio [selvittää](#) muun kuin taloudellisen tiedon raportointia koskevan sääntelyn toimivuutta.

9. Muuta

Yllä mainittujen lisäksi vuosien 2018–2019 aikana järjestettiin lukuisia keskustelutilaisuuksia eri yritys vastuuseen liittyvistä teemoista, erityisesti digitalisaatio oli korkealla agendalla. Tekoälyn rooli on jo nyt merkittävä tietoverkoissa ja tiedonkäsittelyssä ja tulee olemaan tulevaisuudessa vielä huomattavampi, ja ihmisoikeuksien suojelemisen tärkeys tässä yhteydessä korostuu. Samaan teemaan nivoutuu myös yritysten oikeudellinen vastuu vihapuheen ja disinformaation levittämisessä.

Toimenpiteet:

- Suomi järjesti osana Euroopan Neuvoston puheenjohtajuutta 26.–27.2.2019 tilaisuuden *Governing the Game Changer – Impacts of artificial intelligence development on human rights, democracy and the rule of law*, tekoälyn sääntelytarpeesta.
- Myös sidosryhmien kanssa toimittiin aktiivisesti teknologiaan ja tekoälyyn liittyvien kysymysten osalta. Vodafone Instituutti ja Access Now järjestivät UM:n tuella ”*Roundtable on Artificial Intelligence and Human Rights*” -keskustelutilaisuuden Helsingissä 21.11.2019. Tilaisuuden teema oli ihmisoikeudet ja tekoälyjärjestelmien sääntely pohjoismaisesta näkökulmasta. Keskustelun teemoja olivat mm. EU-sääntely liittyen eettiseen tekoälyyn, EU-jäsenmaiden omat toimet ja sovellukset tekoäly-ympäristössä, sekä vastuullisuus ja asianmukaisen huolellisuuden toteutuminen tekoälykysymyksissä.
- Suomi rahoittaa UNICEFin tekoäly ja lapsen oikeudet -hanketta. Hankkeen keskeinen tavoite on luoda valtioille ja yrityksille ohjeistus huomioida lapsen oikeudet tekoälyä hyödynnettäessä. Suomi on sitoutunut toimimaan ns. championina YK:n pääsihteerin korkeantason digipaneelin raportin tekoälyä koskevassa suosituksessa (3C) ja sitoutunut edistämään digitaalisiin julkishyödykkeisiin liittyvää suositusta (1B) yhdessä Norjan kanssa. Lisäksi uusien teknologioiden normatiivisen ohjauksen kehittämiseen on kiinnittänyt huomiota Freedom Online Coalition, jonka jäsen Suomi on.